

KONGELIG RESOLUSJON

Klima- og miljødepartementet

Statsråd: Ola Elvestuen

Ref.nr.:

Saksnr.: 16/966

Dato: 30.11.2018

Kongelig resolusjon om fredning av Skudeneshavn kulturmiljø

1. Forslag

Klima- og miljødepartementet legger med dette fram tilråding om fredning av Skudeneshavn kulturmiljø i Karmøy kommune, Rogaland fylke, etter kulturminneloven § 20.

Området som foreslås fredet består av Gamle Skudeneshavn, deler av sentrum Havn og deler av indre havn. I tillegg omfattes tollvakthytta og Skudeneshavn kulturhus, jf. vedlagte kart over fredningsområdet. Fredningsområdet er inndelt i vernesone A og B. Sone A omfatter Gamle Skudeneshavn, parken og tollvakthytta. Bebyggelsen består i all hovedsak av bolighus men også noen næringslokaler.

Sone B omfatter Havn og Skudeneshavn kulturhus og deler av indre havn og er det nye sentrum som ble bygget i begynnelsen av 1900-tallet. Flere av byggverkene i sone B er delt bolig og næring, med hovedvekt på næring. Sjøområder i indre havn inngår i begge vernesoner. Det gis større rom for endringer i sone B.

Kulturmiljøet som foreslås fredet er på omtrent 93,2 dekar. Av dette utgjør sjøarealet i indre havn omlag 8.4 dekar.

Forslag til fredning omfatter helt eller delvis 180 eiendommer innenfor følgende gårds- og bruksnummer:

Gnr./bnr. 57/26, 57/27, 57/29, 57/30, 57/31, 57/32, 57/33, 57/34, 57/35, 57/36, 57/37, 57/38, 57/39, 57/40, 57/41, 57/42, 57/43, 57/44, 57/45, 57/46, 57/47, 57/48, 57/49, 57/50, 57/51, 57/52, 57/53, 57/54, 57/55, 57/56, 57/57, 57/59, 57/60, 57/61, 57/62, 57/63, 57/64, 57/65, 57/66, 57/67, 57/68, 57/69, 57/70, 57/71, 57/72, 57/73, 57/74, 57/75, 57/76, 57/77, 57/78, 57/79, 57/80, 57/81, 57/82, 57/83, 57/84, 57/85, 57/86, 57/87, 57/88, 57/89, 57/90, 57/91, 57/92, 57/93, 57/94, 57/95, 57/96, 57/97, 57/98, 57/99, 57/100, 57/101, 57/102, 57/103, 57/104, 57/105, 57/106, 57/107, 57/108, 57/109, 57/110, 57/111, 57/112, 57/113, 57/114, 57/115, 57/116, 57/117, 57/118, 57/119, 57/121, 57/122, 57/123, 57/124, 57/126, 57/127, 57/128, 57/129, 57/130, 57/131, 57/132, 57/133, 57/154, 57/155, 57/160, 57/161, 57/234, 57/238, 57/243, 57/250, 57/251, 57/257, 57/258, 57/259, 57/266, 57/267, 57/279, 57/284,

57/285, 57/293, 57/298, 57/301, 57/313, 57/314, 57/322, 57/323, 57/325, 57/331, 57/332, 57/367, 57/369, 57/373, 57/399, 57/406, 57/416, 57/422, 57/428, 57/436, 57/437, 57/441, 57/446, 57/489, 57/514, 57/522, 57/523, 57/530, 57/534, 57/544, 57/577, 57/580, 57/581, 57/582, 57/588, 57/589, 57/596, 57/600, 57/604, 57/605, 57/611, 57/614, 57/615, 57/621, 57/623, 57/626, 57/627, 57/629, 57/633, 57/634, 57/635, 57/636, 57/637, 57/649, 57/650, 57/654, 57/666, 57/667, 57/701, 57/703, 57/705 samt tollvakthytta og Skudeneshavn kulturhus som står på umatrikulert grunn, jf. vedlagte kart over fredningsområdet.

1.1 Hjemmelsgrunnlag

Fredning av Skudeneshavn kulturmiljø er hjemlet i lov om kulturminner av 9. juni 1978, nr. 50 § 20. Et kulturmiljø kan fredes av Kongen for å bevare områdets kulturhistoriske verdi.

1.2 Formål

Formålet med fredningen av Skudeneshavn kulturmiljø er å bevare Skudeneshavn som kilde til kunnskap og opplevelse for dagens og framtidens generasjoner, og som ressurs for samfunnsutvikling. Skudeneshavn skal sikres som en unik og godt bevart kystby, som viser hvordan et sted har utviklet seg fra strandsted basert på sildefiske, til ladested med variert næringsvirksomhet og bymessige funksjoner i perioden 1800–1940.

Skudeneshavn skal bevares som et godt eksempel på byutviklingshistorie, med hovedvekt på de byggverk og strukturer som forteller om utviklingen av de bymessige funksjonene knyttet til offentlige tjenester, forretningsvirksomhet, frivillig organisasjonsliv og industrialiseringen av samfunnet.

Fredningen av kulturmiljøet skal sikre helheten, sammenhengen, hovedstrukturen og tidsdybden i området. Skudeneshavn er et av Norges best bevarte trehusmiljø og fredningen skal sikre de kulturhistoriske og arkitektoniske verdiene i byggverkernes eksteriør og strukturer som gateløp, havnebasseng, kaier, brygger, allmenninger, park, hager og annen grønnstruktur. De historiske, funksjonelle og visuelle sammenhengene skal særlig ivaretas. Bygningseksteriør og strukturer fra tiden etter 1940 skal sikres i den grad det er nødvendig av hensyn til kulturmiljøet. Fredningen skal ikke være til hinder for at Skudeneshavn opprettholdes og videreføres som en levende by med boliger, handel og annen næringsvirksomhet.

1.3 Historikk og beskrivelse av området

På avstand preges Skudeneshavn av småknauset terreng og flekker av barskog. Vegetasjonen er lav og klimatilpasset. Inne mellom husene er det imidlertid frodige hager. I Gamle Skudeneshavn ligger disse hagene gjerne bak husene og i små søkk i terrenget, i le for vind og vær. Flere av husene har også små forhager, gjerne omkranset av hvite stakittgjerder. I Havn er det få hager, de er innpasset i kvartalsstrukturen og utgjør en del av denne og byens grøntstruktur. Parken ble opprettet som et folkehelseiltak som skulle komme byens befolkning til gode.

Utviklingen/framveksten av byer i Norge på 1800- og 1900-tallet har flere ting til felles, og sammenfattes gjerne gjennom temaene urbanisering/sentralisering, industrialisering og demokratisering.

I Skudeneshavn er alle disse generelle byutviklingstrekkene lesbare i arkitekturen og strukturene. Til forskjell fra mange andre byer i denne perioden, har Skudeneshavn i stor grad vært forskånet fra bybranner. Dette betyr for det første at det store trehusmiljøet som mange byer har mistet er bevart i Gamle Skudeneshavn (sone A). Unntak fra bygningsloven av 1845 var samtidig et viktig bidrag til at den selvgrodde bebyggelsen i Gamle Skudeneshavn står som den gjør i dag. For det andre er det gamle bymiljøet supplert med en nyere bydel og endringer i den gamle, som i stil, funksjoner og struktur er et resultat av moderniseringsprosessen fra 1850 og fram på første halvdel av 1900-tallet, slik det er i Havn (sone B). Utbyggingen av Havn var basert på kvadraturens reguleringsprinsipper synliggjort i den gamle reguleringsplanen fra 1867, og inneholder i hovedsak bygninger som knyttes til handelsutvikling, industrialisering og nye kommunale ansvarsområder knyttet til ladestedstatusen og utskilling som eget formannskapsområde.

Den helhet som disse to bydelene utgjør og den byutviklingshistorie som her fortelles gjør Skudeneshavn til en særdeles god representant for byutviklingen i Norge i perioden 1800-1940 og gjør Skudeneshavn til et kulturmiljø av nasjonal verdi.

Urbanisering og sentralisering

Mellom 1836 og 1860 etableres det 19 nye ladesteder og kjøpsteder i Norge. En viktig forutsetning for framveksten av disse byene er en generell økonomisk vekst som er knyttet til ulike næringsgrunnlag. Fra statlig hold var framveksten av byer en ønsket situasjon, og den økonomiske veksten ble derfor oppmuntret gjennom en liberalistisk næringspolitikk. Dette ga seg konkrete utslag i Skudeneshavn på flere måter.

I Skudeneshavn er dette i første omgang sildefisket som utgjorde det økonomiske vekstgrunnlaget, men etter hvert kommer også sjøfart og en rekke andre næringer til. Fra 1835–1870 kom silda årvisst inn i sjøområdene rundt Skudeneshavn, og stedet ble sentrum for sildefisket. Dette ga et økt befolkningsgrunnlag, og i perioden 1835 til 1865 ble mange hus, uthus, sjøhus og naust bygget. Gamlebyen har fått sin utforming på bakgrunn av topografien, og den aktiviteten som tok sted her. Området inneholder sjøhus, uthus, pakkhus, næringsbygg og boligbebyggelse fra starten av utbyggingen på 1800-tallet og knyttes direkte til sildefisket og foredlingen av sild.

Endringer i Sjøfartsloven av 1836 og handelsloven av 1842, sammen med ladestedstatusen i 1857 og tollklareringsrettighetene i 1860 er viktige aspekter i utviklingen av Skudeneshavn som økonomisk sentrum. Sjøfartsloven av 1836 bestemte at bønder og strandsittere kunne føre sild til Gøteborg. Toll på produkter som hadde betydning for sildefisket, ble redusert, blant annet for salt og uheglet hamp.

Utførselstollen på sild ble senere redusert flere ganger. Dette la grunnlaget for at en ny, viktig næring vokste fram, nemlig føringen av sild. Innbyggerne i Skudeneshavn investerte i skip og fikk etter hvert bygget opp en stor seilflåte. Handelsloven av 1842

markerer et gjennombrudd i handelsvennlig retning. Nå måtte man ikke lenger være byborger for å kunne drive handel.

Med ladestedsrettighetene fikk byen en utvidet mulighet til å utvikle skipsfart selv om sildefisket sviktet, da de ga rett til å innføre og utføre alle lovlige kjøpmannsvarer med innen og utenlandske steder. Denne utviklingen bidro til økonomisk vekst, som igjen grunnlag for etablering av ny virksomhet. Med tollrettighetene kunne inn- og utklarering skje i Skudeneshavn, og sildefartøyer med handelsvarer måtte ikke lenger stoppe innom tollsteder annensteds. Mens Tollkontoret og tollstedets sjøhus lå nede i gamle Skudeneshavn nær sjøen, ble tollvakthytta bygd oppe på Havnafjellet. Hensikten med dette er ganske enkelt at her oppe var det god utsikt i alle retninger og mulig å se om det kom inn skip mot havna.

Handelsvirksomheten i Skudeneshavn skjøt fart med ladestedsstatusen og utbyggingen av Havn. Med en økende folkevekst med bedre privatøkonomi og dertil økende handel ble det regulerte området nord for byen etter hvert bygget ut med bygninger som i større grad var bygget som spesialiserte handelsbygninger, langs Kirkevegen og Kaigata. Mye av handelsaktiviteten i det gamle Skudeneshavn fant sted i landhandler og krambuer, i bygninger som opprinnelig var bygget som bolighus, mange av disse langs Søragedå.

Utviklingen av Skudeneshavn som lokalt sentrum bidro også til den økonomiske utviklingen av omlandet gjennom å være mottak for landbruksvarer. Meieri og slakter ga mulighet for både å produsere og levere et overskudd av varer til videreforedling og salg av landbruksprodukter.

Industrialisering

Industrialisering er en annen karakterisk side ved 1800-tallets byutvikling. Med industrialisering menes her både framveksten av fabrikker og industrielle produksjon, teknologisk nyvinning, og ikke minst en industriell organisering av samfunnet.

Framveksten av bedrifter henger sammen med befolkningsveksten man finner i byene på 1800-tallet. Flere steder ser man at industri følger i kjølvannet av en befolkningsvekst.

Industrialiseringen hadde en omveltende effekt på samfunnet. På den ene side ble en rekke håndverk overflødig, men på den annen side ga den grunnlag for nye næringer. Skudeneshavn vokste ikke fram som industristed, men ble likevel påvirket av industrialiseringen, noe man ser for eksempel i framveksten av fabrikker som tåkelurfabrikken, hermetikk- og brusfabrikk og mekanisk verksted.

Utvikling av samferdsel er en annen side ved industrialiseringen. Samferdsel dekker i denne sammenhengen transport av gods, personer og informasjon, så vel som den økonomiske infrastrukturen. Mange av tjenestene i Skudeneshavn som bank, poståpneri etc. knyttes til vårsildfisket og er en måte å tjene behovene til fiskere fra hele landet. Teknologien ga også grunnlag for endring av bebyggelse og struktur i Skudeneshavn. Nye transportmidler fikk innvirkning på den eldre ferdselsåren

Søragadå i gamle Skudeneshavn gjennom at trapper og inngangspartier på husene ble flyttet på baksiden for å gi plass til biltrafikk.

Demokratiseringen av samfunnet

Framveksten av en offentlighet var også en del av den generelle moderniseringsprosessen og byutviklingen i perioden. Demokratiseringen av samfunnet knyttes både til utviklingen av kommunen som forvaltningsnivå og til framveksten av en rekke frivillige lag, organisasjoner og institusjoner.

Med byveksten og den økte befolkningstettheten fulgte et behov for kollektive løsninger på felles behov. Innføringen av det kommunale selvstyret gjennom formannskapslovene av 1837 ga grunnlag for å imøtekomme disse. Lokalt selvstyre ble et uttrykk for demokratisk løsning på materielle, sosiale og kulturelle behov. Samtidig ble kommunene ansvarlige for gjennomføring av statlig pålagte oppgaver knyttet til blant annet utdanning og folkehelse. Bygningsloven av 1845 har sin rolle i denne historien, det samme har loven om sunnhetskommisjoner av 1860.

Skudeneshavn fikk status som formannskapsdistrikt i forbindelse med sin nye ladestedsstatus i 1857. Ladesteds- og bykommunestatusen medførte en rekke nye ansvarsområder knyttet bla til folkehelse og utdanning, men også en rekke rettigheter og muligheter (regulering, handel osv.).

Byutviklingen var ikke noe som skjedde bare merkantilt, industrielt og politisk, det er også noe som skjedde kulturelt og sosialt. 1800-tallets by- og tettstedsbefolkning mobiliseres i det offentlige liv gjennom en framvekst av kulturelle institusjoner, presse og frivillige organisasjoner. Også kvinnene fikk sin plass i den lokale offentligheten, gjennom misjons- og kulturforeninger, som lærere, og i detaljhandelen. I Skudeneshavn kommer den samlende effekten som både bykommunestatus og framvekst av et offentlig liv hadde til uttrykk gjennom felles skole, organisasjonslokaler som bedehuset og byparken som ble til på initiativ fra den lokale kvinneforeningen.

1.4 Verneverdier

Byene som vokste fram på 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet er viktige kulturminner som forteller om Norges urbaniseringshistorie. Skudeneshavn er gjennom sin størrelse og autenticitet en enestående representant for de norske ladestedene i perioden. Det opprinnelige bygningsmiljøet er svært intakt, og gir sammen med det noe yngre nye sentrum et godt innblikk i overgangen fra selvgrodd til regulert byutvikling. Områdets historiske tidsdybde er visuelt lesbar. Kulturmiljøet i Skudeneshavn illustrerer godt hvilke sosiale, kommunale og næringsmessige funksjoner et strandsted, og etter hvert ladested, i perioden 1800–1940 hadde.

Gamle Skudeneshavn og Havn utgjør en helhet som på grunn av sosiale, økonomiske og politiske forhold gjennom 200 år har fått hvert sitt karakteristiske uttrykk. Ulikhet i struktur, bruk og vernehistorie har bidratt til at det er forskjeller med hensyn til grad av utviklingsmuligheter og verneverdi innad i Skudeneshavn. På bakgrunn av dette er

kulturmiljøet delt inn i to soner. Hver bygning og objekt utgjør imidlertid en del av et helhetlig miljø. Det er helheten i kulturmiljøet som skal bevares.

1.4.1 Arkitekturhistoriske verdier

I dag står store deler av bebyggelsen i Gamle Skudeneshavn som den gjorde på 1800-tallet. Bebyggelsesmønsteret viser en typisk selvgrodd bystruktur hvor topografiske forhold og bygningsfunksjoner var førende for utforming og struktur. Bebyggelsen i Gamle Skudeneshavn har innslag av empire, sen empire og sveitserstil, hvor empiren er den mest framtreddende stilretningen.

I det nye sentrum Havn er mye av den opprinnelige bebyggelsen bevart. Det er også en del nyere byggverk fra perioden etter 1940. Det byplanmessige hovedgrepet viser at den delvis realiserte gjennomføringen av reguleringsplanen fra 1867 fremdeles er godt bevart. Bebyggelsen er preget av kvadraturens reguleringsprinsipper. Bebyggelsen i Havn er hovedsakelig preget av sveitser- og jugendperioden, med noen få innslag av empire og funksjonalisme.

Strukturen til kulturmiljøet som helhet viser utviklingen fra selvgrodd tettsted til regulert by. Til forskjell fra mange andre tilsvarende ladesteder og byer i Norge, har den eldre bebyggelsen i Skudeneshavn vært forskånet for brann. Kulturmiljøet gir et unikt innblikk i sammenhengen mellom urbaniseringsprosessen og hvordan denne uttrykkes i ulike måter å organisere en by på.

1.4.2 Kulturhistoriske verdier

Det foreslåtte fredete kulturmiljøet Skudeneshavn forteller historien om framveksten av nye økonomiske sentre i Norge i perioden 1836–60. I Skudeneshavn knyttes dette til en økonomisk vekst, først basert på sildefiske, og senere på en rekke andre næringer. Disse kunne vokse fram som et resultat av sjøfartsloven av 1836, handelsloven av 1842 og ladestedsstatusen i 1857. Skudeneshavn ble i tillegg et viktig omsetningssted for råvarer fra det omkringliggende distriktet, og en produsent av varer og tjenester for omverdenen. Handels- og næringsvirksomheten i Skudeneshavn kan leses i struktureringen av bebyggelsen.

I Gamle Skudeneshavn er miljøet preget av funksjonelle strukturer og sammenhenger som forteller om sildefisket, foredling av fisk og boforhold. Sjøhus, naust, brygger og produksjonslokaler er plassert mot sjøfronten, mens bolighus og uthus ligger bak disse. Forretninger som bakerier og kramboder ligger i hovedsak langs Søragadå, som er hovedferdselsåren på land i Gamle Skudeneshavn. Med en bedret lokal økonomi ble det mulig for spesialforretninger å etablere seg i kvadraturen i Havn. Økningen i produksjon av landbruksvarer i omlandet førte til at det vokste fram mottak for melk, kjøtt og egg som kunne foredle disse produktene og selge dem videre.

Industrialiseringen av samfunnet i samtiden satte også preg på Skudeneshavn. Teknologiske nyvinninger, framvekst av fabrikker og industriell produksjon preget byen. Eldre produksjonsmetoder ble erstattet og supplert med nye, noe tåkelurfabrikken og hermetikkfabrikkene vitner om. Industrialiseringen medførte også utvikling innen samferdsel, og framvekst av infrastruktur for rask telegrafisk, telefonisk og økonomisk kommunikasjon. Utvikling av nye transportmidler har medført suppleringer til og tilpasninger av eldre ferdselsårer.

Demokratiseringsprosessen på siste del av 1800-tallet har også satt sitt preg på Skudeneshavn. Blant annet ble kommunene utviklet som forvaltningsnivå og det ble dannet flere frivillige lag og organisasjoner. Bykommunestatusen av 1857 medførte at Skudeneshavn fikk en rekke nye ansvarsområder, som for eksempel var knyttet til folkehelse og skole. Det offentlige aspektet ved demokratiseringsprosessen i Skudeneshavn kan leses i folkebadet/formannskapssalen, skolebygget og reguleringen av bebyggelsen. Byparken, som ble anlagt som et folkehelsetiltak, forteller sammen med bedehuset og Frelsesarmeens forsamlingslokale om et rikt foreningsliv i byen.

Skudeneshavn er svært godt bevart som kulturmiljø fra urbaniseringsperioden på 1800- og 1900-tallet. Landskap og bebyggelse er i stor grad intakt, og vitner sammen med strukturer og sammenhenger om hvordan stedet har utviklet seg fra strandsted basert på sildefiske, til ladested med variert næringsvirksomhet og bymessige funksjoner i perioden 1800–1940. De mange sjøhusene, kvadraturens spesialforretninger, folkebad, skole, fabrikkbygningene og folkeparken er strukturelle elementer som forteller om Skudeneshavns utvikling. For eksempel var folkebadet et tilbud til fiskerne så dette lå nær sjøen. Skolen lå et sted der det var godt synlig og sentralt mens fabrikker og naust nødvendigvis må ligge nær laste-/lossesteder og naturlig nok nær sjøen osv. Alle disse forholdene setter Skudeneshavn i en særstilling i en nasjonal sammenheng.

1.5 Konsekvenser av kulturmiljøfredningen

Vurderingene av konsekvensene for de ulike interessene bygger på Riksantikvarens egne utredninger, høringsprosessene og rapport fra Menon, (nr 54/2018; *Skudeneshavn - kostnader og ringvirkninger som følger av en kulturmiljøfredning*). Når det gjelder kostnader ved fredningen for private og det offentlige drøftes dette nærmere i kapittel 5 Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser.

1.5.1 Næringsinteresser

I det foreslåtte fredete kulturmiljøet Skudeneshavn er det flere næringer. 65 av bygningene i fredningsområdet er registrert med virksomhet, med 22 handelsforetak og rundt 10 reiselivsforetak. Flest handelsforetak ligger i det nye sentrum Havn (sone B). I kvadraturen, på Torget og videre ut til Selvåg, ligger det flere forretninger og serveringssteder. I Kanalveien ligger dessuten Skudeneshavn kulturhus og Skudeneshavn Mek. Verksted Selskapslokale. I Gamle Skudeneshavn (sone A) finnes det blant annet overnattingssteder

og serveringssteder. I Gamle Skudeneshavn ligger også museet i Mælandsgården og flere av bygningene benyttes av ulike foreninger. Næringene i Skudeneshavn representeres av Skudeneshavn Arena.

Kulturmiljøet i Skudeneshavn har unike og helhetlige kvaliteter som innebærer potensiale for verdiskaping. For å skape en langsiktig og forutsigbar situasjon, er forskriften utformet med tanke på mulighet for utvikling. Bymiljøet og bebyggelsen, som har formet det verdifulle kulturmiljøet, skal kunne videreutvikles. En videreutvikling vil være viktig for videre bruk og bevaring av kulturmiljøet for ettertiden. Både fredningsforskriften og formålet med den foreslåtte fredningen legger til rette for videreutvikling.

Den foreslåtte fredningen vil ikke være til hinder for fortsatt drift av forretninger, serveringssteder og annen næringsvirksomhet. Den vil heller ikke være til hinder for utvikling av ny næring i tråd med formålet med fredningen.

1.5.2 Boliger

Innenfor det foreslåtte fredningsområdet, særlig i sone A, ligger det både helårsboliger og fritidsboliger. I sone B ligger det og boliger, flere av disse er i kombinasjon med forretningsvirksomhet. Rundt 125 av bygningene i fredningsområdet er privatboliger, mange av disse benyttes som fritidsboliger. Den foreslåtte fredningen vil ikke være til hinder for fortsatt utnyttelse til boligformål, og åpner også for bedre arealutnyttelse i sone B.

1.5.3 Fiskeriinteresser

Sjøareal som er foreslått fredet utgjør omtrent 8,4 dekar. Den foreslåtte fredningen vil ikke være til hinder for at friluftsfiske og eksisterende bruk av havna knyttet til fiskerivirksomhet kan fortsette som før.

1.5.4 Samferdselsinteresser

Innenfor det foreslåtte fredningsområdet ligger fylkesvei 47. I tillegg er flere kommunale veier omfattet av fredningen. Fredningen vil ikke være til hinder for vedlikehold eller eksisterende bruk av veinettet. Virksomhet som forutsetter endringer av dekke eller utvidelse av vei vil ikke være tillatt i fredningsområdet uten at kulturminnemyndighetene har gitt dispensasjon fra fredningen. En slik begrensning vil ikke ha stor praktisk betydning, fordi bygninger og gateløp inngår i formålet med den foreslåtte fredningen.

1.5.5 Reiselivsinteresser

Skudeneshavn er et viktig kommunalt og regionalt reiselivsmål. Gamle Skudeneshavn er ett av tre prioriterte områder i Karmøy kommunes reiselivsplan 2016–2019. Planen omtaler den foreslåtte fredningen som et virkemiddel som løfter Skudeneshavn opp blant eliten av kulturhistoriske bygningsmiljøer i Norge. Reiselivsplanen har som mål å bedre vertskapsrollen og å øke besøkskapasiteten i Skudeneshavn. Planen beskriver blant annet overnattingskapasiteten i Skudeneshavn som en utfordring når det gjelder håndtering av besøksmassen.

Karmøy kommunes kommunedelplan kultur 2016–2025 støtter opp om målene i reiselivsplanen. Kommunedelplanen omtaler Skudeneshavn som en nøkkelarena for formidling av kommunens rike kulturarv. Å øke besøksattraktiviteten gjennom videreutvikling av det kulturbaserte reiselivet nevnes som et av tiltakene for å realisere planens mål.

Skudeneshavn har rundt 80 000 besøkende hvert år. 40% av disse besøker Gamle Skudeneshavn motivert av kulturmiljøet. Hovedvekten er norske turister, men det er registrert besøkende fra 83 land i perioden 2012–15. Besøksmassen er sammensatt av cruise-, buss-, bobil- og båtturister, i tillegg til individuelt reisende. Rapporten omtaler også potensialet for framtidig verdiskaping og sysselsetting knyttet til betjening av turister.

Økningen i cruisemarkedet har blant annet gitt økte besøkstall i museet i Mælandsgården. Nedleggelsen av fergetrafikken antas dessuten å ha medført som effekt at Skudeneshavn i større grad har blitt en reiselivsdestinasjon enn et gjennomfartssted. Skudeneshavn er også arena for to årlige festivaler. SILK (Skudeneshavn Internasjonale Litteratur- og Kulturfestival), og Skudefestivalen. I følge Visit Haugesund samler sistnevnte festival omlag 35 000 besøkende og rundt 600 båter.

Fredningen vil ikke være til hinder for utvikling av ny reiselivsnæring eller videreutvikling i tråd med kommunens planer. Fredningen legger til rette for en bærekraftig bruk av ressursen som kulturmiljøet er, og kan med en hensiktsmessig forvaltning gi et stort potensial for økt historisk og kulturbasert turisme. Profilerings- og markedsføring av stedet er imidlertid av avgjørende betydning for at dette potensialet utløses.

1.5.6 Virkning på lokale håndverksbedrifter

Med fredningen av kulturmiljøet i Skudeneshavn kan man se for seg en økt vedlikeholds- og istandsettingsaktivitet på fredete bygg som genererer ringvirkninger for bygg og anleggsnæringen. Kjøp av håndverkstjenester kan utgjøre rundt en tredjedel av totalkostnaden i et stort istandsettingsprosjekt, og etterspørselen vil i større eller mindre grad rette seg mot lokale håndverksbedrifter.

1.6 Annet lovverk

1.6.1 Kulturminneloven og plan- og bygningsloven

Kulturminneloven er en særlov. Den gjelder derfor foran generelle lover som for eksempel plan- og bygningsloven. Dette innebærer at det med hjemmel i plan- og bygningsloven ikke kan treffes vedtak som er i strid med kulturminneloven. Ved eventuell motstrid, går bestemmelsene i kulturminneloven foran.

En reguleringsplan for området vil fastsette hvilken bruk de forskjellige arealene kan ha. Kulturmiljøfredningen setter grenser for hvilke endringer denne bruken kan påføre kulturmiljøet.

Det er utarbeidet to reguleringsplaner for Skudeneshavn (reguleringsplan 125 Skudeneshavn, vedtatt 9. mai 1989 og revidert 4. september 2001, og reguleringsplan 113 Gamle Skudeneshavn, vedtatt 2. mars 1976 og revidert 14. desember 1999).

Hovedhensikten med plan 113 er å ta vare på den kulturhistoriske og antikvarisk verdifulle bebyggelse i Gamle Skudeneshavn, verne om og berike eksisterende bolig- og bruksmiljø og tilpasse ny bebyggelse til det eksisterende bygningsmiljøet. Hovedhensikten med plan 125 er å tilrettelegge sentrumsområdet for forretning, trafikk og boligformål.

I november 2016 varslet Karmøy kommune oppstart av kommunalt reguleringsplanarbeid. Formålet med reguleringsplanarbeidet er å endre bestemmelsene i reguleringsplan 113 Gamle Skudeneshavn som er knyttet til hvilke virksomheter som bebyggelsen i området kan nyttes til, og bestemmelsene knyttet hvilke krav til parkering som skal stilles i den forbindelse. Målsetningen er å skape et levende og aktivt miljø i Gamle Skudeneshavn, noe som kan oppnås ved å gi anledning til å drive flere former for virksomhet enn gjeldende bestemmelser åpner for. I denne forbindelse er det også en målsetning at det i tråd med den generelle utvikling i samfunnet, skal åpnes for større fleksibilitet når parkeringsdekning vurderes.

1.6.2 Forholdet mellom reguleringsplan og fredning

Reguleringsplanene som er utarbeidet med hjemmel i plan- og bygningsloven vil fortsatt være gjeldende etter at fredningen trer i kraft. Dette innebærer at det er reguleringsplanens bestemmelser som gjelder for tiltak som ikke reguleres av fredningen. En fredning av Skudeneshavn kulturmiljø har ikke til hensikt å stoppe den videre utviklingen av området. Bruken av bymiljøet og bebyggelsen, som har formet det verdifulle kulturmiljøet, må ikke bare kunne fortsette, men også videreutvikles. Dette er en forutsetning for at kulturmiljøet skal kunne bevares for ettertiden. Mens reguleringsplanene blant annet vil fastsette hva man kan bruke de forskjellige arealene til, vil fredningen legge rammer for hvilke endringer som kan gjøres i kulturmiljøet.

Vanligvis kreves det tillatelse fra både kulturminneloven og plan- og bygningsloven for tiltak innenfor kulturmiljøet. Dersom det gis dispensasjon fra fredningsbestemmelsene, vil det i de fleste tilfeller knyttes vilkår til tillatelsen. Da disse vilkårene normalt vil legge føringer for behandlingen av en søknad etter plan- og bygningsloven, er det viktig at dispensasjon fra forskriftens bestemmelser foreligger før søknaden etter plan- og bygningsloven ferdigbehandles.

1.6.3 Naturmangfoldloven

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet, så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om artenes bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

I Artskart er det registrert én sterkt truet artsforekomst innenfor området. Parkfjellet øst i fredningsområdet er hekkelokalitet for krykkje (*Rissa tridactyla*). Denne sjøfuglen er registrert som sterkt truet på Norsk rødliste for arter 2015. Det er ikke registrert utvalgte naturtyper innenfor området som foreslås fredet.

Det er grunn til å tro at vanlige hageplanter som har vært alminnelig brukt i norske hager siden 1800-tallet slik som syrin, rynkerose m.fl. også finnes i Skudeneshavn. Eksisterende beplantninger kan inkludere arter som er listet opp i vedlegg til forskrift om fremmede organismer. Forskrift om fremmede organismer angir i vedlegg I forbud mot å plante ut enkelte planter, med en svært begrenset dispensasjonsadgang. Det kreves også tillatelse for utsetting av noen planter etter vedlegg V. Utsetting må være i samsvar med forskrift om fremmede organismer. Der fremmede skadelige arter allerede finnes i dag, gjelder forskriftens regler om aktsomhet for å hindre uheldige følger for det biologiske mangfold. I en eventuell skjøtselsplan er det i samsvar med aktsomhetsplikten i forskriften om fremmede organismer viktig å ha med en oversikt over forekomster av fremmede plantearter og en vurdering av økologisk risiko ved disse, samt tiltak som kan bidra til å hindre spredning. Et aktuelt tiltak kan være å erstatte planter som innebærer høy eller svært høy økologisk risiko på stedet med liknende planter som har ingen eller lav økologisk risiko. Ved vurderingen av økologisk risiko bør det tas utgangspunkt i Artsdatabankens Fremmedartsliste, som viser hvilken risiko ulike fremmede arter kan utgjøre for naturmangfoldet i Norge. Fredningen er ikke til hinder for erstatning av døde eller levende fremmede planter med økologisk risiko, herunder trær og busker, med liknende arter eller sorter samt annet uttak av fremmede organismer med økologisk risiko.

Fredningsbestemmelsene medfører at kulturmiljøet skal bevares som det er eller eventuelt tilbakeføres på et godt dokumentert grunnlag. Bestemmelsene åpner imidlertid for endringer og videre utvikling som ikke medfører vesentlige inngrep.

Klima- og miljødepartementet anser at effekten av kulturmiljøfredningen på arter og naturtyper står i et rimelig forhold til sakens karakter og konkluderer med at fredningen ikke medfører tiltak som kan føre til miljøforringelse og at kulturmiljøfredningen ikke vil påvirke naturmangfoldet i negativ retning. Det er derimot grunnlag for å anta at en fredning vil kunne bidra til å støtte opp om naturmangfoldet i området gjennom opprettholdelse av bl.a. parklandskapet og dermed livsgrunnlaget for en del stedeegne arter.

Fredningsbestemmelsene medfører at kulturmiljøet skal bevares som det er eller eventuelt tilbakeføres på godt dokumentert grunnlag. Bestemmelsene åpner imidlertid også for en del endringer og videre utvikling som ikke medfører vesentlige inngrep. Etter det departementet kjenner til, vil ikke dette ha negativ effekt på naturmangfoldet, jf. naturmangfoldloven § 8.

I og med at fredningen antas ikke å påvirke naturmangfoldet negativt, foretas det ingen vurdering av naturmangfoldloven §§ 9 til 12.

1.6.4 Tilgjengelighetsloven

Universell tilgjengelighet er en viktig lovpålagt oppgave. Departementet ønsker at kulturminner skal kunne oppleves av alle, og har som målsetting å legge til rette for universell tilgjengelighet. Samtidig er kulturminneforvaltningens lovpålagte

hovedoppgave å beskytte et fredet kulturmiljø mot skader, ødeleggelse, eller endringer som svekker kulturhistoriske verdier på en vesentlig måte. Hensynet til tilgjengelighet må avveies mot hensynet til vern av de verdier som kulturmiljøet i Skudeneshavn representerer. Det vil være viktig med et godt samarbeid med Karmøy kommune og Rogaland fylkeskommune om løsningsforslag, slik at det fredete kulturmiljø skal kunne besøkes av flest mulig.

1.6.5 Brannvern

Riksantikvaren har utbetalt over 600.000 kroner til brannsikringstiltak siden 2015. Midlene har blant annet blitt brukt til å utarbeide en brannsikringsplan for den tette trehusbebyggelsen i Gamle Skudeneshavn. Det har også blitt gjennomført en rekke andre brannsikringstiltak; flere hus er utstyrt med brannalarmanlegg med direkte overføring til alarmsentral, det er installert varmekamera for utvendig branneteksjon og det er etablert utvendige brannslanger som er tilgjengelig for beboerne. Det har også blitt anskaffet utstyr/kjøretøy for å tilrettelegge for brannvesenets innsats. I tillegg arrangerer brannvesenet dager hvor innbyggerne kan prøve utstyr og få relevant informasjon som del av det forebyggende arbeidet.

Fredningen vil ikke være til hinder for videre brannsikring eller brannberedskap.

1.7 Forvaltningsplan

Riksantikvaren har i samråd med Karmøy kommune og Rogaland fylkeskommune utarbeidet en forvaltningsplan. Forvaltningsplanen skal være et redskap for eiere, forvaltningsmyndigheter og andre som har interesser i kulturmiljøet Skudeneshavn for å følge opp fredningen. Forvaltningsplanen vil være veiledende ved vurderinger av dispensasjonsadgang.

Forvaltningsplanen gir en grundig innføring i kulturmiljøets historiske utvikling og setter denne i en nasjonal kontekst. Planen inneholder historisk fotodokumentasjon fra området. Forvaltningsplanen legger til rette for at forvaltningen av kulturmiljøet skal kunne skje så effektivt som mulig. Den skal synliggjøre kulturminneverdiene i området, og skal vise hvordan man på best mulig måte kan oppnå formålet med fredningen i praksis, ved å utdype hvordan fredningsbestemmelsene skal følges opp i hverdagen.

Planen gir utfyllende retningslinjer for hva fredningsforskriften i praksis betyr for eiere når det gjelder søknader om dispensasjon til tiltak på bygninger eller eiendommer. I tillegg inneholder planen et eget kapittel som omhandler mulighetene for utvikling i et fredet kulturmiljø, og det gis en rekke antikvarisk faglige råd ved ordinært vedlikehold av fredede byggverk i Skudeneshavn. Forvaltningsplanen må ajourføres når den kongelige resolusjonen for Skudeneshavn kulturmiljø med tilhørende forskrift, er vedtatt.

2 Saksbehandling.

Arbeidet med kulturmiljøfredningen har pågått siden september 2014. Fredningsprosessen har vært et samarbeid mellom Karmøy kommune, Rogaland fylkeskommune, Riksantikvaren og beboere og eiere i Skudeneshavn. Gjennom en grundig prosess med fokus på medvirkning, dialog og informasjon har uenigheter, uklarheter og utviklingsbehov blitt løst og avklart. Dette har lagt et godt grunnlag for den videre forvaltningen av området.

2.1 Bakgrunn

Skudeneshavn er omtalt i Meld. St. 35 (2012-2013) Framtid med fotfeste som et kulturhistorisk miljø aktuelt for kulturmiljøfredning. Det samlede kulturmiljøet i Skudeneshavn er av nasjonal verdi og er et eksempel på norsk urbaniserings- og byutviklingshistorie og som viser overgangen fra selvgrodd til regulert byutvikling.

Fredningen av Skudeneshavn bidrar til det nasjonale målet om at et representativt utvalg kulturminner skal være fredet innen 2020. Kulturmiljøet fyller ut fredningslisten på temaer som er dårlig representert jf. resultatmålet (geografisk, sosial, etnisk, nærings- og tidsmessig bredde). Riksantikvarens fredningsstrategi for kulturminneforvaltningen mot 2020 angir 10 hovedtemaer som skal bidra til å nå målet. Skudeneshavn kan knyttes til flere av disse: Handel, Fellesskap og demokrati, Rekreasjon, fritid og folkehelse og Industri.

2.2 Saksbehandlingen

Avklarings- og informasjonsmøter

Den 9. september 2014 ble det avholdt oppstartsmøte om kulturmiljøfredning av Skudeneshavn i Skudeneshavn kulturhus. Til stede var representanter fra Riksantikvaren, Rogaland fylkeskommune, Karmøy kommune, Foreningen Gamle Skudeneshavn og Skudeneshavn Arena.

I prosessen har det vært flere møter mellom Riksantikvaren, Karmøy kommune og Rogaland fylkeskommune på administrativt nivå, og flere felles befaringer i Skudeneshavn.

Riksantikvaren deltok i to møter med Karmøy kommune på politisk nivå:

- Riksantikvaren orienterte om kulturmiljøfredningen av Skudeneshavn i formannskapsmøte i Karmøy kommune 23. februar 2015 i forkant av varsel om oppstart av fredningssak.
- Riksantikvaren orienterte om kulturmiljøfredningen av Skudeneshavn i formannskapsmøte i Karmøy kommune i forkant av kommunestyrets behandling av forslag til fredning 16. januar 2017.

Folkemøter

Det har blitt avholdt tre folkemøter, hvor representanter fra Riksantikvaren, Rogaland fylkeskommune og Karmøy kommune var til stede.

- Møte 23. februar 2015 i Skudeneshavn for å informere om at det ville bli startet opp fredningssak for deler av Skudeneshavn etter kulturminneloven § 20.
- Møte 23. november 2015 i Skudeneshavn for å orientere om forslag til fredning.
- Møte 12. april 2016 i Skudeneshavn for å informere om at forslag til fredning ville bli endret på bakgrunn av innkomne merknader etter offentlig ettersyn og lokal høring av fredningsforslaget.

Øvrige møter

Den 18. oktober 2015 ble det avholdt foredrag i Skudeneshavn om byens vernehistorie og utvikling. Foredraget var åpent for alle.

Den 7. september 2016 ble det avholdt et møte med representanter for Skudeneshavn Arena og andre brukere og beboere i sone B for å avklare spørsmål til arbeidet om fredningsforslaget.

2.2.1 Varsel om oppstart av fredningssak

Riksantikvaren varslet om oppstart av fredningssak i brev datert 27. februar 2015. Varselet ble sendt til alle grunneiere, lag og foreninger, samt Karmøy kommune og Fylkesmannen i Rogaland, med kopi til Rogaland fylkeskommune. Varselet ble kunngjort i Stavanger Aftenblad, Haugesunds Avis og i Karmøynytt.

Ved høringsfristens utløp 1. april 2015 var det kommet inn syv merknader til varsel om oppstart. Det kom inn en merknad etter fristen.

2.2.2 Lokal høring og offentlig ettersyn

Forslag til forskrift om fredning av Skudeneshavn med utkast til forvaltningsplan ble lagt ut til offentlig ettersyn 30. oktober 2015 av Riksantikvaren. Offentlig ettersyn ble kunngjort i Stavanger Aftenblad, Haugesunds Avis, Karmøynytt og Norsk Lysningsblad.

Ved høringsfristens utløp 18. desember 2015 var det kommet inn 18 merknader fra berørte grunneiere og andre interesserte, Fortidsminneforeningen, Skudeneshavn Arena, Statens vegvesen region Vest og Foreningen Gamle Skudeneshavn.

2.2.3 Andre gangs lokal høring og offentlig ettersyn

Forslag til forskrift om fredning av Skudeneshavn med utkast til forvaltningsplan ble lagt ut til nytt offentlig ettersyn 27. juni 2016 av Riksantikvaren. Offentlig ettersyn ble kunngjort i Haugesunds Avis, Karmøynytt og Norsk Lysningsblad.

Høringsfristen ble satt til 5. september 2016. Fristen ble senere utsatt til 23. september 2017. Det kom inn 9 merknader fra berørte grunneiere, Skudeneshavn Arena, Skudenes handelsstand, Statens vegvesen og Fylkesmannen i Rogaland.

2.2.4 Politisk behandling i Karmøy kommune

I henhold til kulturminneloven § 22 nr. 3, har saken vært til politisk behandling i Karmøy kommune. Saken ble lagt fram for hovedutvalg oppvekst og kultur 7. desember 2016, hovedutvalg teknisk og miljø 8. desember 2016, formannskapet 16. januar 2017 og kommunestyret 6. februar 2017. Rådmannens innstilling til vedtak ble enstemmig vedtatt i hvert møte. Kommunestyret ga følgende uttalelse:

«Kommunestyret stiller seg bak forslaget om kulturmiljøfredning av deler av Skudeneshavn, som beskrevet i fredningsforslag, forskrift og forvaltningsplan.»

2.2.5 Sentral høring

Fredningsforslaget ble sendt på sentral høring i brev fra Riksantikvaren, datert 17. februar 2017. Høringsfristen var 9. april 2017.

Følgende instanser fikk forslaget til uttalelse: Den Norske Turistforening, Fortidsminneforeningen, Friluftsrådernes Landsforbund, Innovasjon Norge, Kartverket, Kystverket, Landbruksdirektoratet, Miljødirektoratet, Norges Forskningsråd, Norges geologiske undersøkelse, Norges Handikapforbund, Norges Miljøvernforbund, Norges Museumsforbund, Norges naturvernforbund, Norsk Kulturarv, Norsk Kulturråd, Norske Arkitekters Landsforbund, NVE – Norges vassdrags- og energidirektorat, Politidirektoratet, Statens naturoppsyn – SNO, Statens vegvesen – Vegdirektoratet og Statskog SF.

I denne høringsrunden fikk også Rogaland fylkeskommune fredningsforslaget oversendt til behandling.

Ved høringsfristens utløp var det kommet inn tilbakemelding fra Norges forskningsråd og Kulturrådet. Begge høringsparter meldte at de ikke hadde noen merknader.

3 Viktige endringer i løpet av fredningsprosessen

Et hovedtema i merknadene var et ønske om at det i tilstrekkelig grad skulle være mulig å drive næring og utvikling i sone B, og at forvaltningen av sone B må være mindre inngripende enn i sone A. Disse hensyn er i det vesentlige ivaretatt av Riksantikvaren.

3.1 Endring i forslag til fredningsforskrift etter første lokale høring

Etter den første lokale høringen, ble forslaget til forskrift endret i tråd med merknadene. De viktigste endringene består i at:

- Formålet er konkretisert for å tydeliggjøre byutviklingen og sammenhengen mellom sone A og B.
- Det er gitt en tidsmessig avgrensning til perioden 1800-1940, og det presiseres at bygningseksteriører og strukturer fra tiden etter 1940 skal sikres i den grad det er nødvendig av hensyn til kulturmiljøet som helhet.
- Det er gitt egne bestemmelser for sone B som er knyttet til muligheten for å rive og å bygge nytt og for å synliggjøre mulighetene for næringsutvikling.
- Begrepet formålsbygg er fjernet da mange oppfattet det som uklart.
- Det er lagt større vekt på samfunnsutvikling og næringsutvikling.
- Bestemmelsen om varmpumper er endret.

3.2 *Endring i forslag til forvaltningsplan etter første lokale høring*

Etter den første lokale høringen, ble det gjort endringer i den foreslåtte forvaltningsplanen. De viktigste endringene består i at:

- Planen inneholder mer om bruksverdier, kunnskapsverdier, opplevelsesverdier og bevaringsverdier
- Fredningen av Skudeneshavn knyttes til nasjonale verdier
- Det er skrevet mer om utviklingsmuligheter i Skudeneshavn med særlig vektlegging på sone B i forvaltningsdelen-

3.3 *Riksantikvarens endringer i forslaget til forskrift etter lokal og sentral høring*

Riksantikvaren har endret forskriftsutkastets utforming etter den sentrale høringen. Endringene er i tråd med Justis- og politidepartementets veileder "Lovteknikk og lovforberedelse". Riksantikvaren er av den oppfatning at oppbyggingen nå er mer systematisk, klar og oversiktlig. Det vil også være enklere å henvise til de ulike bestemmelsene i forskriften. Riksantikvaren påpeker at innholdet i forskriften ikke er endret.

Klima- og miljødepartementet er av den oppfatning at det endrede fredningsforslaget ivaretar de viktige bevaringshensyn i Skudeneshavn, og at man i justeringen av forskrift og forvaltningsplan har foretatt en balansert avveining mellom ulike hensyn.

4 **Høringsuttalelser.**

Statens Vegvesen har ingen merknader til fredningsforslaget.

Riksantikvaren: tar informasjonen til etterretning.

Klima- og miljødepartementet: tar informasjonen til etterretning.

4.1 *Generelle eller positive merknader til fredningsforslaget*

En rekke eiere og næringsdrivende er positive til å frede Gamle Skudeneshavn, sone A.

Riksantikvaren tar dette til orientering.

Klima- og miljødepartementet merker seg de positive innspillene.

4.2 *Særskilte merknader knyttet til ulike sider ved fredningsforslaget*

4.2.1 *Avgrensningen av fredningsområdet*

Skudeneshavn Arena ønsker at Kanalvegen 4 som i dag benyttes av Skudeneshavn båtforening i havnebassenget like sør for verkstedet bør komme med i planen.

To huseiere, Foreningen Gamle Skudeneshavn og Fortidsminneforeningen Haugaland Lokallag kom med innspill til utvidelse og endring av fredningsområdet. Det ble blant annet pekt på at en adkomstvei til "tollvaktshytta" måtte innlemmes i fredningen.

Videre kom det innspill om at overgangen fra sone A til B burde følge avgrensningen for reguleringsplan for Gamle Skudeneshavn.

En eier ba om at "ungdomshuset" ble innlemmet i fredningen og viste til at Skudeneshavn har en rik lags- og foreningshistorie som ikke er fortalt. Ungdomshuset er sentral i denne historien og inngår naturlig sammen med nabobyggene.

Riksantikvaren tok til følge innspillet om at overgangen fra sone A til sone B burde følge avgrensningen for reguleringsplanen Gamle Skudeneshavn. Soneinndelingen ble korrigeret i henhold til merknaden.

Fredningens omfang ble valgt ut med tanke på å vise byens vekst og endringen fra den selvgrodde byen til det planlagte sentrum. Øvrige områder har derfor ikke blitt vurdert til å være i tråd med formålet med fredningen. Områdene har likevel en verneverdi, og flere av de aktuelle områdene er derfor registrert i NB!-registeret, *Nasjonale interesser i by*. Det er noe uklart hvorvidt adkomstveien til "tollvaktshytta" er den opprinnelige tilkomsten. På grunn av dette ønsker ikke Riksantikvaren å utvide fredningsområdet. Riksantikvaren konkluderte med at formålet med fredningen vil bli ivare tatt med det omfang som ble lagt ut til offentlig ettersyn.

Når det gjelder innspillet om å innlemme "ungdomshuset" i fredningen fant Riksantikvaren ikke grunn til å utvide det aktuelle fredningsområdet, da lags- og foreningshistorien allerede fortelles gjennom at bedehuset, Frelsesarmeens lokaler og byparken er innlemmet i fredningsforslaget. Kanalveien 4, altså folkebadet/formannskapssalen har vært omfattet av fredningsforslaget fra varsel om oppstart.

Klima- og miljødepartementet støtter Riksantikvarens vurdering med hensyn til avgrensning.

4.2.2 *Soneinndeling og utvikling*

Flere eiere og næringsdrivende er positive til fredning av sone A. Men mange er redd for at vernet av sone A og sone B i praksis vil bli like strengt. De savner et skille mellom disse sonene. Disse er også bekymret for framtidig utvikling i sone B dersom

dette området fredes. I den sammenheng vises det til at forbudet mot å bygge og rive i sone B vil kunne forsinke næringsutviklingen. De er derfor negative til fredning av sone B. Det kom inn merknader knyttet til rivesaker, nybygg, og tilrettelegging for arbeidsplasser, ny virksomhet og økt bosetning

21 eiere mener det første forslaget om fredning av sone B, "Skudeneshavn sentrum", får så store konsekvenser for framtidig utvikling av byen at de er mot fredning av denne sonen.

Skudeneshavn Arena ønsker at den nye del av Torget 4 tas ut av Sone A og inn i Sone B. Videre ønskes det at ferjekaien og nykaien tas ut av Sone A. Det vises til at det i forslaget til forskrift er et for dårlig skille mellom forvaltningen av sone A og sone B. I sone B er det forretninger og næringsbygg, og det er behov for utviklingsmuligheter for fortsatt å kunne drive forretningsvirksomhet i området. Det ble anført at en kulturmiljøfredning vil stoppe utviklings- og endringsmulighetene i Skudeneshavn, og at søknadsprosessene vil bli tungvinte. Det ble også påpekt at NB!- området og reguleringsbestemmelsene gir et tilstrekkelig vern.

Riksantikvaren viser til at NB! registeret ikke gir formelt vern, og at reguleringsplaner endres med jevne mellomrom. Riksantikvaren mener derfor at fredning er det beste virkemiddelet til langsiktig vern av Skudeneshavn.

Riksantikvaren peker på at det i mange av høringsinnspillene ble uttrykt bekymring for at en fredning av sone B vil være til hinder for videre utvikling av Skudeneshavn. Både forskrift og forvaltningsplan ble endret og sendt på ny høring. Det er blitt tatt inn flere særskilte bestemmelser om hva som kan tillates i sone B. Formålet er blitt endret for å få fram tydeligere mulighetene for byutviklingen og sammenhengen mellom sonene. Videre er det blitt føyd til bestemmelser om rivning og oppføring av nye bygg. Ordlyden i § 4 tredje ledd er blitt endret slik at det tydelig framgår at det i vurderingen av hvilke tiltak som skal tillates i sone B skal legges vekt på hensynet til bolig- og næringsutvikling og andre forhold av samfunnsmessig betydning. Forskriften sier at det skal være større rom for endringer i sone B enn i sone A og dette presiseres i særskilte bestemmelser for hva som kan tillates i sone B. Blant annet gis det bestemmelser om at det under visse forutsetninger både kan gis tillatelse til å rive og å oppføre nye bygg, og at det i visse tilfeller er tillatt å gjennomføre istandsettningstiltak og mindre ombygginger uten forutgående søknad til kulturminnemyndighetene. Videre framgår det tydelig at det i vurderingen av hvilke tiltak som kan tillates i sone B skal legges vekt på hensynet til bolig- og næringsutvikling og andre forhold av samfunnsmessig betydning. Forskriften legger til rette for langsiktighet og forutsigbarhet i planleggingen.

Riksantikvaren viser videre til at forvaltningsplanen legger til rette for at forvaltningen av kulturmiljøet skal kunne skje så effektiv som mulig ved å gi nærmere utdyping av hva fredningen innebærer.

Riksantikvaren er videre av den oppfatning at forhold knyttet til byggesaksbehandling og tilrettelegging for nye arbeidsplasser og virksomheter faller utenfor Riksantikvarens virkefelt. Riksantikvaren har signalisert at det er viktig å legge til rette for videre utvikling i Skudeneshavn, noe som har blitt fulgt opp i forskriftens bestemmelser.

Riksantikvaren merker seg at Skudeneshavn Arena, Skudeneshavn handelsstand og flere huseiere og næringsdrivende er blitt positive til fredning av sone B etter at det ble et tydeligere skille mellom sone A og sone B og med de endringene som er anført over. Tre huseiere opprettholder sitt standpunkt om at de er negative til fredning av sone B. Riksantikvaren mener likevel at med de endringene som er foretatt i forskrift og forvaltningsplan har imøtekommet disse anførselene slik at mulighetene for å kunne bo, drive næring og utvikling i Skudeneshavn er blitt tydelig.

Klima- og miljødepartementet deler Riksantikvarens synspunkter om at en kulturmiljøfredning er det beste virkemiddelet for å ivareta kulturmiljøverdiene i Skudeneshavn. Departementet har forståelse for høringsinstansenes bekymringer for at fredningen legger unødige hindringer for endringer i sone B. Vi mener likevel at med de endringene i forskrift som Riksantikvaren har foreslått, blir dette ivaretatt på en tydelig og god måte. Departementet merker seg at Torget 4 er tatt ut av Sone A og at kaiområdene nedenfor folkeparken er tatt helt ut av fredningen, dvs ferjekaien og nykaien. Departementet har ingen ytterligere kommentarer til soneinndelingen. Departementet mener videre at med endringene i forskriften har det også blitt tydeligere at det skal være mulig å kunne bo, drive næring og utvikling i Skudeneshavn, samtidig som verdiene i kulturmiljøet sikres. Helheten og sammenhengen i Gamle Skudeneshavn og Havn gir Skudeneshavn kulturmiljø en unik verdi. Etter departementets oppfatning gir fredningen mulighet til langsiktighet og forutsigbarhet i planleggingen av forvaltningen av Skudeneshavn.

4.2.3 Verdiskaping

En eier etterspør verdiskapingssatsingen som skulle gå parallelt med fredningsprosessen.

Riksantikvaren viser til at det i 2015 ble satt av 150.000 kroner til et forprosjekt i Skudeneshavn jf. Riksantikvarens budsjett for verdiskaping på kulturminneområdet i 2015. Det var Karmøy kommune som sendte søknaden. Riksantikvarens svar til Karmøy kommune er datert 16.04.2015. Betingelsene for å motta beløpet var bl.a. lokal medfinansiering av samme størrelse og en fullstendig plan for forprosjektet. Det lyktes ikke kommunen å føre dette arbeidet så langt at tilsagn kunne gis i 2015. Riksantikvarens midler til verdiskapingstiltak på kulturminneområdet var i 2016 bundet opp. I 2017 og 2018 ble det ikke søkt om støtte.

Klima- og miljødepartementet er av den oppfatning at med de endringer Riksantikvaren har foretatt i forskrift og forvaltningsplan, er behovene for utvikling og endring for en stor del blitt ivaretatt. Departementet støtter derfor Riksantikvarens vurderinger og viser til departementets kommentarer under pkt. 4.2.2.

4.2.4 Tekniske installasjoner

To eiere og Fortidsminneforeningen Haugaland Lokallag hadde innvendinger til forskriften forbød montering av varmepumper i den første høringen av forslag til fredning. Disse spilte også inn ønske om installering av fibernett for å løse problemet med skjjemmede antenner i fredningsområdet.

En annen eier har innvendinger mot at varmepumper ble tatt ut som søknadspliktig tiltak i forskriften og anfører at de er skjemmende både visuelt og lydmessig i den andre høringen av forslag til fredning. Kan føre til nabokrangel med tanke på støy og ulik standard på varmepumpene.

En eier viste også til det store antallet søppeldunker som er lite forenlig med kulturmiljøfredningen. Eieren ber Riksantikvaren om å installere et mer moderne system for søppelhåndtering og som også reduserer brannfaren.

Riksantikvaren har endret forskriften i tråd med innspillene i første høring av forskriften. I forskriften § 5 c), framgår det at montering av tekniske installasjoner, som for eksempel varmepumper, kan gjennomføres uten søknad dersom de ikke er synlige fra offentlig uterom. Større skilt og andre innretninger som er synlige fra offentlige uterom, krever fremdeles søknad til kulturminneforvaltningen. Dette omfatter også varmepumper og tilførselsdel til varmepumper. Riksantikvaren peker på at de ikke har myndighet til å regulere støy gjennom en fredning. Støyproblematikk og eventuelle nabokonflikter må løses gjennom annet lovverk.

Når det gjelder spørsmålet om fiber viser Riksantikvaren til at forskriften ikke omfatter et absolutt forbud mot antenner, men at slike tiltak er søknadspliktig.

Riksantikvaren viser til at brannsikring av tette trehusmiljøer et satsingsområde.

Forslag om tiltak som minimerer muligheten for brann, som for eksempel avfallsoppbevaring, ser Riksantikvaren på som positivt. Riksantikvaren kan ikke iverksette slike tiltak, men eiere og kommunen kan søke om tilskudd til brannsikring. I Skudeneshavn har dette blitt gjort de siste årene.

Klima- og miljødepartementet merker seg synspunktene som er framkommet. Noen av disse ligger utenfor kulturminnemyndighetenes ansvarsområde og der vi ikke har virkemidler. Men for de områdene der kulturminnemyndigheten har ansvar har merknadene blitt imøtekommet med de endringer i forskrift som Riksantikvaren har foretatt.

4.2.5 Saksbehandling

Tre eiere og Skudeneshavn Arena stilte spørsmål knyttet til saksbehandling og saksbehandlingstid. Blant annet ble det spilt inn et ønske om at det burde inntas bestemmelser om saksbehandlingstid i forskriften og videre at fredningen må sikre mot forskjellsbehandling, og gi grunnlag for utvikling uten at det må søkes om dispensasjon. Det ble påpekt at forskriften ikke er detaljert nok til å unngå dyre byggeprosesser og personavhengig saksbehandling for den enkelte eiendom.

Riksantikvaren viser til at forvaltningslovens regler gjelder all virksomhet som drives av offentlige organer, og at det derfor ikke er nødvendig å innta egne bestemmelser om saksbehandling i forskriften. Det ble også vist til Riksantikvarens rundskriv – 27.09.2013 (endret 20.04.2014) *om enklere og raskere dispensasjonsbehandling av tiltak på byggverk, anlegg mv. fra nyere tid, områder og kulturmiljøer som er fredet i medhold av kulturminneloven*. <http://www.riksantikvaren.no/Veiledning/For-eiere-av-fredete-bygg-og-anlegg>.

Når det gjelder spørsmålet om dispensasjoner åpner forslag til forskrift for nybygg, men det vil settes krav til hvordan disse skal utformes, og det vil derfor måtte søkes

om dispensasjon fra fredningen. Forskriften går ikke i detalj på verdiene for hver enkelt eiendom da det er kulturmiljøet som helhet som foreslås fredet. Forskriften gir bestemmelser om tiltak som er aktuelle for de fleste av bygningene innenfor fredningsområdet. Riksantikvaren er opptatt av at Skudeneshavn fremdeles skal være en levende by med utviklingsmuligheter. En for detaljert beskrivelse vil kunne virke innsnevrende på balansen mellom utvikling og vern, noe som ikke er ønskelig. Klima- og miljødepartementet viser til Riksantikvarens kommentarer og har ingen ytterligere tilføyelser.

4.2.6 Andre forhold

En tidligere huseier ba om rettelse av eierforhold i matrikkelen mens ander ga merknader knyttet til feilaktige faktaopplysninger om enkeltbygg.

Riksantikvaren korrigererte feilene og tok dette med seg i det videre arbeidet. Klima- og miljødepartementet tar informasjonen til etterretning.

Fortidsminneforeningen Haugaland lokallag ga innspill om at allmenninger og åpenhet mot sjøen må bevares og tilbakeføres.

En eier og Foreningen Gamle Skudeneshavn ba om at fredningen burde hindre privatisering av byens fellesområder.

Riksantikvaren viser til at de ikke har myndighet til å kreve tilbakeføring til en tilstand som var før fredningstidspunktet. Fredningen innebærer at det må søkes om dispensasjon for å sette opp gjerder og skilt, og at allmenninger og smug kan gjenåpnes som ledd i en tilbakeføring. Fredningen gir imidlertid ikke anledning til å kreve tilbakeføring til et tidspunkt i forkant av fredningen.

Klima- og miljødepartementet tar innspillet til etterretning og viser til Riksantikvarens kommentar.

Fylkesmannen i Rogaland peker på at Parkfjellet øst i planområdet er en hekkelokalitet for krykkje. Denne sjøfuglen er registrert som sterkt truet på nasjonal rødliste. Bevaring av dette grøntområdet vil derfor både være viktig for naturmangfoldet og kulturmiljøet på stedet.

Riksantikvaren tar informasjonen til etterretning.

Klima- og miljødepartementet tar informasjonen til etterretning. Departementet understreker at fredningen vil bidra til at grøntområdet bevares. Her har natur- og kulturminneforvaltningen felles interesser.

4.2.7 Kommentarer til forvaltningsplan

Fire eiere og en næringsdrivende tok opp manglende tydelighet i forvaltningsplanen, vanskeligheter med å skille de to sonene og at framtidsrettede tiltak for å styrke næring og bomuligheter i sentrum er for lite beskrevet i forvaltningsplanen. Et par av eierne ber om at det utarbeides eksempler og tiltak som kan styrke kulturmiljøet og de kulturhistoriske verdiene. En eier ber også om at det legges inn mer detaljer for de ulike eiendommene i planen noe som vil lette framtidige byggeprosesser.

En eier og en interessent ga innspill til datering og kildehenvisninger, ortografiske feil og detaljkommentarer til faktafeil og språklige presiseringer i forvaltningsplanen. Skudeneshavn Arena hadde merknader til utkast til forvaltningsplan. Merknadene var i hovedsak knyttet til følgende temaer:

- Dokumentasjon som synliggjør enkeltobjektene verdi i sone B
- Tydelighet om hvordan området, og da særlig sone B, skal forvaltes
- Opplysninger om saksgang og Skudeneshavn Arenas deltakelse i ressursgruppen –
- Informasjon om muligheten til å søke om dispensasjon fra fredningen

En eier spør om hvilke hjelpemidler som kan tillates ved nedslag siden det ikke skal være tillatt å montere pipehatter.

Riksantikvaren viser til at det ligger utenfor fredningens og forvaltningsplanens område å gi konkrete eksempler på tiltak. Dette må gjøres i samarbeid med Karmøy kommune og Rogaland fylkeskommune gjennom gode byggesaks- og planprosesser. Riksantikvaren mener at med nytt utkast til forskrift og forvaltningsplan har man et godt utgangspunkt for å planlegge nye tiltak i Skudeneshavn. Det vises til at forvaltningsplanen nå i større grad beskriver de samlede verdiene i hele Skudeneshavn. På den måten blir det tydeligere for både eierne og forvaltningsmyndighetene hva som er de særlige verdiene i kulturmiljøet. Forvaltningsplanen går ikke i detalj på verdiene for hver enkelt eiendom da det er kulturmiljøet som helhet som foreslås fredet. En for detaljert beskrivelse vil kunne virke innsnevrende på den av Riksantikvaren ønskede balansen mellom utvikling og vern.

Riksantikvaren ser behovet for å være tydelig på handlingsrommet for endringer på detaljer i en kulturmiljøfredning som har som formål å ivareta helheten. En oversikt over kulturhistoriske verdier er viktig for å kunne ivareta verdiene i kulturmiljøet på en god måte. I det nye utkastet til forvaltningsplan er det derfor lagt inn et nytt kapittel 5 som både utdyper de kulturhistoriske verdiene og byutviklingsrekkene i Gamle Skudeneshavn (sone A) og i Havn (sone B). Nye kart synliggjør også strukturer og sammenhenger av betydning for fredningen.

Tydeliggjøringen av verdier er fulgt opp med et nytt kapittel 6.6 som utdyper strukturer, helhet, sammenhenger og enkeltelementer i Skudeneshavn.

Riksantikvaren tror at de tilleggene som er gjort vil gi et godt utgangspunkt i å vurdere de enkelte bygningers verdi som del av den helheten som skal ivaretas og for vurderingen av tiltak på enkeltbygninger og strukturer.

Riksantikvaren er enig i at det er viktig å legge fokus på utviklingsmulighetene. Det er et mål at man også i framtiden skal kunne bo, drive næring og utvikling i Skudeneshavn. Det er derfor lagt til et nytt kapittel om utvikling i Skudeneshavn. Det nye kapittel 7, *Utvikling og næringsvirksomhet i kulturmiljøer*, gir generelle råd om vern, bruk, verdiskaping og utvikling. Kapittelet inneholder også en egen del om utvikling i Skudeneshavn med særlig fokus på sone B. Det gis også råd om planlegging av en rekke bygge- og utviklingstiltak. I tillegg har det i kapittel 8 (tidligere kapittel 6) blitt tydeliggjort at rådene om tiltak på eksisterende bygninger må tilpasses den enkelte sone.

Rådene som gis i kapittel 8 er generelle. De tar ikke høyde for særlige forhold som kan medføre behov for andre løsninger enn de foreslåtte. I slike tilfeller vil det være mulig å få dispensasjon for andre løsninger enn de foreslåtte, for å sikre fortsatt bruk av bygningen. Ved behandlingen av dispensasjonssøknader, skal det legges vekt på om det foreligger slike særlige forhold. Riksantikvaren har også endret rådene i kapittel 8.3.5 (tidligere kapittel 6.3.5.) i tråd med innspillene.

Når det gjelder problemstillingen knyttet til vindnedslag og montering av pipe, bemerker Riksantikvaren at det alltid vil være tiltak som ikke faller direkte inn under det som er nevnt i fredningsbestemmelsene. Det er derfor mulig å søke om dispensasjon fra fredningen. Ved dispensasjonsbehandlingen skal forvaltningen ha en løsningsorientert innstilling med fokus på at kulturminnene skal være i bruk.

Vurderingen av dispensasjonssøknader vil være avhengig av om tiltaket ligger i sone A eller i sone B. Både formålet med fredningen og bestemmelsene i forskriften er viktige i denne sammenhengen, særlig når det gjelder vesentlighetsvurderingen. I sone B skal det for eksempel legges særlig vekt på hensynet til bolig- og næringsutvikling og andre forhold av samfunnsmessig betydning ved vurderingen av hvilke tiltak som kan tillates. I kapittel 9.2 er det skrevet mer om dispensasjonsbehandlingen.

Faktafeil, manglende kildehenvisninger og lignende har blitt rettet så langt det har vært mulig.

Innspillet om en eksempelsamling som eget kapittel i forvaltningsplanen og øvrige gode innspill tar Riksantikvaren med seg videre i arbeidet med bevaring av Skudeneshavn kulturmiljø.

Klima- og miljødepartementet merker seg at Riksantikvaren har endret forvaltningsplanen på bakgrunn av de innkomne merknadene. De mange endringene og tilføyelsene som Riksantikvaren har gjort i forvaltningsplanen gjør planen betydelig mer informativ. Etter departementets syn er forvaltningsplanen nå blitt et godt redskap for forvaltningen av kulturmiljøet og bidrar med forutsigbarhet i hva som kan gjøres av tiltak og utvikling i de to sonene.

Departementet vil bemerke at det er svært positivt at arbeidet med fredningen og med forvaltningsplanen har blitt utarbeidet parallelt. Etter departementets oppfatning har det bidratt til en god prosess og dempet mulige konflikter som bygger på usikkerhet knyttet til bruk og vern.

4.2.8 Kommentarer til forskrift

Flere eiere, Skudeneshavn Arena og en interessant ga en rekke kommentarer og innspill til formuleringer i forskriften. Disse dreide seg i all hovedsak om forholdet mellom sone A og sone B og utviklingsmuligheter i sone B.

Riksantikvaren har tatt innspillene til etterretning og innarbeidet disse i den reviderte forskriften. De viktigste endringene i forskriften var:

- Konkretisering av formålet for å tydeliggjøre byutviklingen og sammenhengen mellom sonene
- Større vektlegging på samfunns- og næringsutvikling
- Avgrensning av fredningen til perioden 1800-1940

- Egne bestemmelser for sone B, for å synliggjøre mulighetene for næringsutvikling
- For å tydeliggjøre at det skal være et større rom for endringer i sone B enn i sone A, har vi i det reviderte forslaget til forskrift tatt inn flere særskilte bestemmelser om hva som kan tillates i sone B. Vi har blant annet tilføyd bestemmelser som rivning og oppføring av nye bygg. Videre har vi endret ordlyden i § 4 tredje ledd slik at det tydelig framgår det i vurderingen av hvilke tiltak som kan tillates i sone B skal legges vekt på hensynet til bolig- og næringsutvikling og andre forhold av samfunnsmessig betydning.

Klima- og miljødepartementet mener at med de endringene som er blitt foretatt av forskriften, så bidrar det til en forutsigbar forvaltning og ivaretar de kulturhistoriske verdiene på en god måte. Departementet mener disse endringene imøtekommer behovet for en framtidig by- og næringsutvikling. Vi mener også at det framgår tydeligere forskjellen mellom sone A og sone B og at forvaltningen dermed blir forutsigbar.

5 Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser

I forbindelse med siste fullførte kulturmiljøfredning i 2016 (Ny Hellesund) ble det vedtatt i Statsråd at kostnadene for private eiere og for det offentlige skal være belyst i alle framtidige kulturmiljøfredninger. Riksantikvaren har engasjert Menon til å beregne og synliggjøre historiske og framtidige kostnader for Skudeneshavn kulturmiljø. Fredninger kan også bringe nyttevirkninger ut over det historiske vern som staten har bestemt er viktig, og det er derfor også gjennomført en ringvirkningsanalyse. Det er blitt tatt utgangspunkt i at prosessen har vart fra 2014 til 2018. Kostnadsvirkningene framskrives i 40 år, jf. Menon-publikasjon 54/2018

5.1 Samfunnsøkonomiske kostnader ved gjennomføring av kulturmiljøfredning

De totalt forventede kostnadsvirkningene er i underkant av 34,3 millioner kroner i 2018-kroner nåverdi, der den største forventede kostnadsvirkningen er kostnader som går til tilskudd til restaurering og istandsetting, tett fulgt av kostnader til saksbehandling. Det er ikke store endringer til forskjell fra nåsituasjonen. Det kommer av at det allerede er strenge reguleringer av kulturmiljøet og bygninger ved nåværende regulering av kulturmiljøet som gjør at de privates merkostnader ikke endres vesentlig ved en fredning.

Hovedbegrunnelsen for fredningen ligger i bidraget til å oppnå våre overordnede mål for forvaltningen av kulturarven. Beskrivelsene av disse verdiene er utførlig omtalt i kap. 1.4. Siden det allerede foreligger en streng regulering av kulturmiljøet med hjemmel i plan- og bygningsloven vil fredningen ikke føre til store forandringer i restriksjonene i det berørte kulturmiljøet. Fredningen vil derimot gi en langsiktig beskyttelse av et nasjonalt viktig kulturmiljø mot eventuelle svingninger i lokale prioriteringer. Det er departementets vurdering at en total kostnad med en anslått verdi på 34,3 mill. kroner er fullt ut akseptabel for å oppnå dette.

Verneverdiene er ikke prissatt, og kan vanskelig prissettes fullt ut fordi kompleksiteten i godet "kulturarv" gjør dette vanskelig. Verdien kan blant annet fanges opp gjennom kulturarvbasert reiseliv, og i økte eiendomspriser i og rundt fredete miljøer, men den vesentlige komponenten vil være ikke-bruksverdier. At det foreløpig ikke finnes studier som gir innsikt i disse prisene gjør dem ikke mindre viktige for befolkningens velferd, og dermed for en samunnsøkonomisk vurdering. Det er på dette grunnlaget departementet mener at de langsiktige samfunnsøkonomiske konsekvensene er positive. Eventuelle positive, netto ringvirkninger vil komme i tillegg, men inngår ikke i vurderingene.

Departementet mener at fredningsforslaget slik det nå foreligger har små negative konsekvenser. Samlet sett vurderer departementet det slik at de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vernet vil være positive på sikt. I tillegg vil fredning av kulturmiljøet sikre kulturminneverdier som ikke har en synlig pengeverdi, men som tillegges stor verdi politisk og i opinionen.

5.2 Offentlige kostnader ved gjennomføring av kulturmiljøfredning

Forvaltningen av fredningsforskriften er tillagt Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir fullmakt. I samsvar med vanlig praksis i slike saker legges det opp til at forvaltningsmyndigheten overføres til Rogaland fylkeskommune. Utgifter til forvaltning eller andre følgekostnader dekkes innenfor ordinære budsjettposter. Fredning av Skudeneshavn kulturmiljø er ikke til hinder for videre bruk og utvikling av området med bygninger og anlegg. Over Riksantikvarens post 71, overføres det årlig midler til fylkeskommunene som tildeler midlene til eiere av fredede bygninger ut fra en vurdering av tilstand og behov.

Totale offentlige kostnader knyttet til vedtaket, senere saksbehandling, tilskudd til restaurering og istandsetting osv. er beregnet til ca. 33,1 millioner nåverdi 2018-kroner. Av dette utgjør tilskudd om lag 19 millioner kroner. Dette er både historiske kostnader, det vil si kostnader som har påløpt i forbindelse med arbeidet med fredningen, og antatte framtidige kostnader. Det er grunn til å presisere at disse tilskuddene ikke har vært ekstrabevilgninger eller kommer til å være ekstrabevilgninger over statsbudsjettet. Tilskuddsmidlene er hentet fra Riksantikvarens ordinære budsjett. Det vil imidlertid ikke ha budsjettmessige konsekvenser framover og det har heller ikke hatt det i fredningsprosessen. Resterende kostnader for det offentlige på rundt 14,1 millioner kroner til utforming av vedtaket, saksbehandling og informasjonsspredning og rådgivning, dekkes av Riksantikvarens, fylkeskommunens og kommunens lønnsbudsjetter. Av dette er 4 millioner kroner påløpt under fredningsprosessen og 10,1 millioner vil påløpe i forvaltningsfasen.

I løpet av fredningsprosessen, siden 2014, er kostnadene estimert til i underkant av 13 millioner. Dette inkluderer saksbehandlingskostnader, kostnader til byantikvar, lokal kulturminneplan, tilskudd til istandsetting og verdiskaping for å nevne noe. De totale framtidige kostnadene, inkludert tilskudd, utgjør i overkant av 21,3 millioner kroner.

Bruk av offentlige midler for å dekke antikvarisk merkostnad ved istandsetting med tradisjonelle materialer og metoder bidrar til å sikre det fellesgodet som Skudeneshavn kulturmiljø utgjør.

5.3 Andre kostnader knyttet til fredningen – privatøkonomiske kostnader

Fredningen av Skudeneshavn kulturmiljø er ikke til hinder for en videre bruk av området med bygninger og anlegg. Det foreslått fredede kulturmiljøet i Skudeneshavn omfatter til sammen rundt 190 bygninger. Fredningsområdet er omfattet av reguleringsplaner som blant annet sier noe om å ivareta den verdifulle bebyggelsen i Gamle Skudeneshavn.

Fra høsten 2016 ble det satt i gang en detaljert tilstandsvurdering av bygningene i Skudeneshavn. Per juni 2018 er ca. 30 % av bygningsmassen tilstandsvurdert. I Riksantikvarens budsjett for 2018 er det satt av midler for videreføring av dette arbeidet.

I dag framstår de aller fleste bygningene og anleggene i Skudeneshavn som godt vedlikeholdt. På grunn av det gode vedlikeholds nivået kjenner ikke departementet til at det er noen umiddelbare behov for større istandsettingstiltak. Bygningene i Skudeneshavn er i hovedsak i jevnlig bruk, og har høyt brukspotensiale. Dette medfører et lavere potensiale for skade og tilsier også et lavere behov for tilskudd.

I den grad kulturminnemyndighetene setter vilkår for å gjennomføre tiltak som innebærer en merkostnad for eier ved arbeidet, vil eieren kunne søke om å få dekket merkostnadene helt eller delvis gjennom tilskuddsordninger innenfor Riksantikvarens til enhver tid gjeldende budsjetttrammer.

Et viktig moment er at restriksjonene for eiere ikke vil bli vesentlig forskjellig fra nåsituasjonen. Området i dag er regulert til bevaring med strenge vernebestemmelser, slik at det ikke er grunnlag for å anta at fredningen vil utgjøre et ytterligere hinder eller endre kostnadene for vedlikehold vesentlig for eierne etter en fredning. Det er anslått at fredningen vil utgjøre om lag 1,2 mill kroner for eiere/berørte. Dette er kostnader blant annet knyttet til ressursbruk forbundet med å etterleve regelverk mv. Av de 1, 2 mill kroner er det i gjennomsnitt bruk 61 600 kroner i fredningsprosessen per år for hele kulturmiljøet. Inkludert i disse kostnadene er utgifter i forbindelse med folkemøte og henvendelser for rådgiving. Det er estimert at de private kostnadene vil være 29 800 kroner for hele fredningsområdet etter at fredningen er gjennomført, alt i 2018 kroner. Disse kostnadene vil gå til rådgivning som følge av fredningsvedtak.

5.4 Forventede ringvirkninger som følge av fredning av Skudeneshavn kulturmiljø

Siden det ble varslet oppstart av fredning av kulturmiljøet i Skudeneshavn i 2015 har det blitt gitt tilskudd på nærmere 6,2 mill kroner til fredete bygg i privat eie og brannsikringstiltak. Midlene har også blitt brukt til å utarbeide en brannsikringsplan for den tette trehusbebyggelsen i Gamle Skudeneshavn.

I tillegg har det blitt gitt tilskudd på kroner 120 000 i 2016 til en fargeanalyse av opprinnelige bygningsdeler på bygninger i Skudeneshavn. Denne analysen gir viktig kunnskap om opprinnelig fargebruk i trehusmiljøet. Kulturmiljøet kan først og fremst

bidra til økt lokal økonomisk aktivitet dersom det bidrar til å tiltrekke turister og andre reisende til området. En fredning av kulturmiljøet kan trolig være et godt utgangspunkt for å utvikle turismen, men dette krever god markedsføring og utnyttelse av potensialet og infrastrukturen som allerede er i området.

Et sannsynlig scenario for utvikling av Skudeneshavn kan være flere kulturmiljømotiverte turister, noe som krever tilrettelegging for økt reiselivsvirksomhet i sentrum. Det er liten grunn til å tro at fredningen vil komme i veien for ny næringsvirksomhet. Økt turisme vil dessuten føre til vekst i kulturmiljømotivert verdiskaping og sysselsetting, som tilsvarer en netto økning for det lokale næringslivet.

Beregningen av direkte og indirekte ringvirkninger av forbruket til de kulturmiljømotiverte turistene med utgangspunkt i 2017-tall anslår en omsetning på 19,9 millioner kroner årlig, dette legger grunnlag for nesten 11 millioner kroner i lokal verdiskaping, og 20 arbeidsplasser. Ringvirkningene er ikke antatt å være en netto for landet, og de er ikke tatt inn i vurderingene av samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

6 Endringer i forskriften

Departementet har føyd til to nye punkter under § 5 *Tiltak som ikke krever dispensasjon*. Ny k og l presiserer forholdet til fremmede organismer og er tatt inn for å begrense risikoen for naturmangfoldet knyttet til fremmede organismer.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r:

Forskrift om fredning av Skudeneshavn kulturmiljø fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1)